دوای 14 ساڵ ئەنفال یادەوەرییە یان کارەساتێکی بەردەوام؟!

چوارده ساڵ بەسەر شاڵاوی ئەنفال تێدەپەڕێ کە رژێمی عێراق لە دژی خەڵکی کوردستاندا ئەنجامیدا کەچی ئامارەکان وا دەریدەخەن کەوا ئەنفال پرۆسەیەك نییە لە رابردوو رووبدا بێت بەڵکو هەرەشەیەکەو بەردەوام لەگەڵماندا دەژیت، چونکە ئەو رژێمەی شاڵاوی ئەنفالی ئەنجامدا تاکو ئێستا لە دەسەڵات ماوەو بە راشکاویش هەرەشەی ئەنجامدانی ئەنفالی تر دەکات. شاڵاوی ئەنفال کە تیایدا 182 هەزار مرۆڤ بێ سەروشوێن کرا نە لەسەر ئاستی نێودەوڵەتی دەنگدانەوەیەکی ئەوتۆی هەبوو، نە لەسەر ئاستی نێوخۆیش نەیتوانی ببێتە مایەی دارشتنی گوتارێکی سیاسیو یەکبوون و هاودەنگییەکی نەتەوەیی بۆیە شاڵاوی ئەنفال چەندە رەگێکی قووڵی لە رابردوومانداا هەیە ئەوەندەش هەرەشەیەکی جدییە بۆ سەر ئێستا و ئایندەمان، بۆیە ئەم تاوانە مێژوویە بەردەوام پێویستی بە لێکۆڵینەوەو خوێندنەوەی مەعریفیانە هەیە.

سازدانی تەوەرە- هیوا مستەفا

ڕێبوار سیوەیلی

لە ڕەهەندی مێژووییەوە بۆ ڕەهەندی یۆتۆپیایی ئەنفال

وەرن با کەمێ واقیعیانەتر بیر لە مێژووی هاوچەرخی خۆمان بکەینەوە و خۆمان لە زمانی حەماسەسازی بەدووربگرین و بپرسین: ئەگەر ئەنفال ڕووی نەدابا، ئێستا ئێمەی کورد چ شتێکی هاوبەشمان لەگەڵ یەکتردا هەبوو؟ لێرەشەوە نامەوێت بەو مێژووەدا بچمەوە کە حیزبی کوردی بەسەر کۆمەڵگای کوردیدا سەپاند و دووچاری چەندین کۆستی گەورەی کرد، چونکە بەڕاستی لەو مێژووەدا لۆژیکێك کاریکردووە کە ویستویەتی هەموو شتێکی هاوبەش بسڕێتەوە. ئەو لۆژیکە شەڕیکردووە لەسەر ناونوسکردنی دەستکەوتەکان لەسەر لیستەی حیزب، مێژووی هاوبەشمانی شێواندووە لەپێناوی ڕاستکردنەوەی مێژووی حیزبدا، ناوی قوربانییەکانی خستۆتە سەر ناوی شەهیدەکانی خۆی، پێچەوانەی سەروەریە بە کۆمەڵییەکانی خەڵك بەسەروەری خەباتکارانەی خۆی ناوبەرێت. شەڕە لەسەر ئەوەی پێشمەرگەی کام لایەن بە کەمجار لە ڕابەرینداا چوونە ناو کام ناوچەوە و ڕزگاریان کرد، شەڕە لەسەر ئەوەی کێ زیاتر لەسەر هەڵبچە و گوندە سووتاوەکان هەڵدەداتێ و باشترین یاد کردنەوە و فیستیڤاڵ و کۆنفرانسی زانستی و ئەکادیمیان بۆ ساز دەکا و بەو جۆرە.

من باش لەمە تێدەگەم و دەیبەستەمی بەو مەبدەئە سەرەکییەی سیستەمی سازدانی گوتارەوە، کە دەڵێت دەسەڵات گوتاری زاڵ و بااڵدەست بەرهەم دەهێنێت و زۆرترین بەشی قسەکردنی بەردەکەوێت، پاشان هەمان سیستەم لەڕێگەی کەناڵە جۆربەجۆرەکانیەوە هەوڵی جێگیرکردنی گوتارەکەی دەدات و دەیەوێت وەك تاکە گوتار و وەك حەقیقەتی ئەو گوتارە بیخاتە ڕوو. گوتاری بااڵدەست لە کۆمەڵگای ئێمەدا، گوتارێکە حیزبە دەسەڵاتدارەکان دەیخوڵقێنن و دەیگشتێنن و بڵاوی دەکەنەوە، بەخۆڕایی نیە ژمارەی یاد کردنەوەکان، فیستیڤاڵەکان، کۆنفرانسەکان و سەمینارەکان و هتد، (کە پاریەکی زۆریان تێدەچێت و دەکرێ ئەو پاریە لە خودی ئەو کێشەیەدا سەرف بکرێ کە موناسەبەتەکەی بۆ ڕێکدەخرێ) تا دێت لە وڵاتی ئێمەدا بەرەو زیادبوون دەچن. ئێمە نازانین ئێستا چەند کۆنفرانس و فیستیڤاڵی دیکە لەبەرنامەدان و کەی جێبەجێدەکرێن. بەڵام دەزانین ئەو موناسەباتانە هەمووبیان بۆ سازدانی گوتار و گشتاندنی و دواجار بڵاوکردنەوەی پێویستن تاکو ئەو گوتارە ببێتە گوتاری بااڵدەست و ئەوەی تیایدا دەگوترێ ببێتە حەقیقەتی کۆتایی.

کێشە کە لەوەدایە ئەو شێوە ئیشکردنەی حیزبە بااڵدەستەکان لەسەر مێژوو دەیکەن، لە دوور مەودادا زیانێکی زۆر لە کۆی ئەو ڕەمز و بەهایانە دەدات کە دەشێت میللەتێك بۆ دروستکردنی خۆی پێویستی پێیان بێت و ئەندامەکانی خۆی لە دەوریان کۆبکاتەوە. ئەو پارچەپارچەکردنەی بەهەا و ڕەمز و نرخە بە کۆمەڵییەکان، دواجار ڕۆح و خودێتی و شێوەی مرۆڤبوونی ئێمە دەخەنە بەردەم مەترسیی گەورە. ئەمەش لەبەرئەوەی ئەو شێوە ئیشکردنە ناتوانێت ببێتە سەرچاوە بۆ تێپڕکردنی ڕۆح و مەعنەویەتی هاوولاتیانی ئێمە و قەناعەتی ئەوەیان لەلا دروستبکا، کە مێژوو بریتییە لە کۆی ئەو ئەرکانەی ئێمە هەموومان پێیان هەستاوین و هەموشمان خۆمانیان بەخاوەن دەزانین، جا ئەوە چ تێکشکان و سەرکەوتنەکان بێت و چ دەستکەوت و زیانەکان بگرێتەوە. یەکەم ڕەنگدانەوەی ئەم جۆری ئیشکردنە لەسەر مێژوو، ئەو بۆشایی و تینوێتییە مەعنەویانەن کە ئەندام و کادێر و لایەنگرانی هەمان ئەو حیزبانە بەدەستیانەوە دەناڵێنن. ئەو نیشانە زۆرانەی ماندووبوونی دەروونین کە لەلای هەر کەسێکی سەر بەو حیزبانە دەیبینین و کاتێك گوێیان بۆ ڕادەگرین بۆچرووك و جەخاری پەنگخواردوو لە سینەیان دێتە دەر و ناچارین هاودەردیان لەگەڵدا بکەین. لێرەوە بۆمان ئاشکرا دەبێت، کە ئەو جۆرە ئیشکردنە لەسەر مێژوو نەیتوانیوە ئومێد و وره و ئیرادەی ئەندامەکانی حیزب خۆی بەهێز بکات، ئیدی چۆن دەتوانێ ئیرادەی نەتەوەیی ئێمە پێکبهێنێت.

بۆیە من پێمواییە باشترین ڕەهەندە مێژوویییەکەی ئەنفال یۆتۆپیاییەکەیشی بکەین.

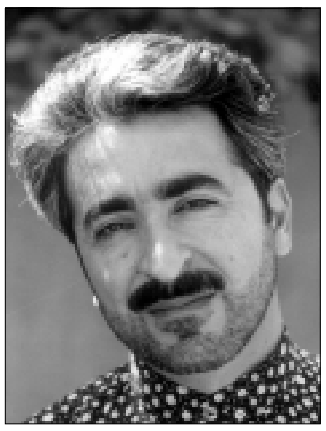

بەرەو ڕەهەندی یۆتۆپیایی ئەنفال:

جارێکی دیکە دەپرسم: بەڕاستی ئەگەر ئەنفال ڕووینەدابا ئێستا ئێمە چی کۆی دەکردینەوە؟ ئایا ئەوە زەبری ئەنفال نیە کە دەبێتە خاڵی هاوبەشی نێوانمان و ناچارمان دەکا، لە زاخۆوە بۆ کەلار، لەدوورترین چیاوە بۆ دەشتاییەکانی کوردستان، بەیەك زمان قسان لەمەڕ ڕووداوێکەوە بکەین کە بەسەرمان هاتووە؟

لەم ڕوانگەیەوە، ئەنفال ڕووداوێکە ئەگەر دەستکردی مێژوو خۆی نەبێت، ئەوە بۆ مێژوو پێویست بوو! پێویست بوو چونکە دواجار مێژوو ئەو پانتاییەیە کە بەڕووداوەکانی ناوی، ناسنامەی هاوبەشی ئێمە دروست دەبێت. مێژوو بەسەرپێچیکردنی پاڵەوانەکان و ڕۆژی لەدایکبوونی میرزادەکان و تاج لەسەرنانی شازادەکان دروستنابێت، بەڵکو ئەوە ئەندامانی کۆمەڵگان لە میانەی ململانێ و چالاکییەکانی خۆیاندا زەمینەی دروستکردنی مێژوو دەڕەخسێنن، کە لەهەمان کاتیشدا زەمینەی دروستکردنی خۆیانە لە ناو ڕووداوەکاندا. مەرجیش نیە هەمیشە ئەو ڕووداوانە ڕووداوی بردنەوە و سەرکەوتنەکان بن، بەڵکو بۆی هەیە ڕووداوگەلێك بن، کە لەئاستێکدا نشوستی بۆ گەلێك بەهێنن و لەئاستێکی دیکەدا ببنە هۆی یەکگرتوویی ئەو گەلە و دروستکردنی خاڵی هاوبەش لە نێوان ئەندامە کانیدا. ئەمە ئەو ئەزموونە بوو کە گەلی دانیمارك پێیدا تێپەڕی: ساڵی 3491 ئەو وڵاتە بەپلانێکی پێشوەختی و بەئاگاداریی حکومەتی ئەوکاتەی دانیمارك، لەلایەن نازییەکانەوە داگیرکرا. لێرەشەوە سەرەتای شکستێکی نەتەوەیی دەستپێکرد، گرێیەکی دەروونی بۆ هاوولاتیان دروستبوو، کە دەبوو چارەسەر بکرێت و نەدەکرا جگە لە بەزین و تێکشکان لەبەردەم داگیرکارییەکدا، هیچ ناوێکی دیکەی لێبنرێت. وەلێ هەر ئەم تێکشکانەش بوو کە سەرلەنوێ کۆمەڵگای دانیمارکی یەکخستەوە و هێزە ناکۆکەکانی ئەو وڵاتەی تا ئەندازەیەکی زۆر پێکەوە گرێدایەوە و وردیەکی بە کۆمەڵی تێیدا دروستکردن کە ئەوانی وەك گەلێکی بەکپارچە و یەکدڵ و یەك ئامانج بەیەکتر دەناسان. ئێستا کاتێ دانیمارکیەکان لە مێژووی هاوچەرخیاندا دێنە سەر باسکردنی سەروەری و شکۆداریی نەتەوەیی خۆیان، یەکسەر ئەو قۆناغەیان بەبیر دێتەوە. وەلێ نەك لە ڕووی تێکشکانەکەیەوە، بەڵکو لەوێوە کە چۆن تێکشکان هەستێکی یەکگرتوویی تێیدا دروستکردن. لەوێوە چۆن بێدەسەڵاتی لەبەرامبەر لەشکری نازیەتدا و لەسەر عەردی نیشتمانی خۆیان، ئەوانی لەدەروندا کردە لەشکرێکی یەکگرتووی نیشتیمانی. هەڵبەت بەم لێکدانەوەیە نامەوێ بڵێم، ئەو ئەنجامانەی لە تێکشکانەکانەوە بەدەستیان دەهێنین، ڕەوایەتی بە تێکشکان دەبەخشن، چونکە دواجار ئێمە هەر ئەنجامێکمان لێیانەوە دەستکەوێ، هێشتا لەدەردی ئەو تازارانە کەمناکەنەوە کە لەساتەوەختی تێکشکاندا ئەزموونمان کردوون. وەلێ لە بیریشمان نەچێت ڕووداوەکان هەر تەنیا لەبەرئەوە ڕوونادەن تا مێژوو بەردەوامیی خۆی وەربگرێ، بەڵکو بۆیە ڕوودەدەن چونکە مێژوو مەبەستێکی هەیە لە ڕووداونیان.

کانت، ئەو فەیلەسووفە مەزنەیە کە لە تێڕوانینە فەلسەفیەکانیدا بۆ مێژوو، جیاکارەیەکی گرنگ دەکات لە نێوان مرۆڤ وەك تاکەکەس و مرۆڤ وەك ڕەگەز. ئەو پێیوایە مێژوو بریتییە لە بردەوەندنی کەلتوور بەرەو کاملی و ودیەهاتنی دۆخێکی نمونەیی کە تیایدا ڕەگەزی مرۆڤ بە کامەرانی دەگات و لەڕووی عەقڵییەوە گەشە دەستێنێ و دواجاریش دەوڵەتێکی جیهانی دادەمەزرێت کە لەسەر بنەمای ئەزموونی کۆی مرۆڤایەتییەوە ڕادەوەستێت. تاکەکەس بۆی هەیە لە پێناوی گەشە کردنی ڕەگەزدا زیانی لێبکەوێت و ببێتە قوربانی، وەك ئەوەی لە جەنگەکاندا دەیبینین. جەنگەکان تاکەکەس و گرووپەکان دەخاتە بەردەم تازار و کۆستی گەورە و ماڵوێرانییان بەسەردا دەسەپێنێ، بریندارییان دەکات و شیرازەی ژیانیان دەشێوێنێ، وەلێ لەهەمان کاتیشدا کۆست و کارساتەکان ئەزموونێکن گەشە بە عەقڵ دەدەن و ئەمەش لە کۆتاییدا خزمەتی ڕەگەزی مرۆڤ دەکات. چونکە مرۆڤ دەتوانێت بە پێی ئەزموونی ڕابرووی خۆی، هەڵوێست لە جەنگ وەربگرێت و بەوجۆرەش دەرس لە مێژووی ڕابردووی خۆی وەربگرێ بەوەی کە هەوڵبدات ڕێبگرێ لە دووبارەبوونەوەی ئەزموونە زیانبەخشەکان.

قسەمان لەسەر ئەوە نیە کە ئایا چەندە ئەم لێکدانەوەیەی کانت ڕەوایەتی دەداتە جەنگ و وەك پێویستییەك دەیخاتە ڕوو، بەڵکو خاڵی گرنگ لەوەدایە کە ڕووداوەکانی مێژوو تەنیا ڕووداو نین بۆ یاد کردنەوە و زیندووکردنەوەی تراژیدیاکان، بەڵکو بەهای مێژوو لەو دەرسانەدایە کە دەبێت ئێمە لە ڕابردووی خۆمانەوە وەریانبگرین تاکو نەهێڵین ئەو ڕابردووە دووبارە ببێتەوە. بەمانایەکی دیکە، مێژوو چەندە لەئاستی تاکەکەسی و بەکۆمەڵیدا بەڵگەیە لەسەر تێکشکاندنی ئێمە، ئەوەندەش ئێمکانمان دەداتێ بە دەرس وەرگرتن لە ئەزموونەکانی، ئایندەیەك بۆخۆمان دروستبکەین کە ڕابردوو تیایدا دووبارە نەبێتەوە. لێرەوە باسکردنی ڕەهەندی یۆتۆپیایی ئەنفال گرنگییەکی تایبەت بەخۆی هەیە، چونکە ئەو وزەیەی لێرەدا بەکاریدەهێنین لە دوا تامانجدا دەچێتە خزمەتی دروستکردنی ئایندەمانەوە، لەکاتێکدا یاد کردنەوەی مێژوویی ئەنفال بریتییە لە کۆی ئەو وزەی ئێمە بۆخۆی دەیات بەبێ ئەوەی شتێکی دیکە ببێتەوە شوێنی. بەمانایەکی دیکە، پێویستە لەسەر ئاستی مێژوویی، ئەنفال پێناسە بکەین، بیناسین و وەك بەشێك لە مێژوویەکی سەپا و یادی بکەینەوە، هاودەردی لەگەڵ قوربانییەکانماندا بکەین و دەنگی ئەوان بە نەوەکانی دواڕۆژ بگەیەنین، بەڵام لەهەمان کاتیشدا گرنگە ئەنفال لەئاستە یۆتۆپیاییەکەیدا، وەك ئەو ساتەوەختە مێژوویە تەماشا بکەین کە ئێمە تیایدا لەدەوری بەهایەك کۆدەبینەوە هەموومان بەهەی خۆمانی دەزانین بەبێ ڕەچاوکردنی ئەو ئایدیۆلۆژیایانەی دەیانەوێ بەهاکانمان بۆ دەستنیشان بکەن. ئەنفال لە ئاستی مێژوویی سەقامگیربوونمانە لە ڕابردوودا و بەردەوامیدانە بە ماتەمگێڕی و تازیەباری، بەڵام ئەنفال لە ڕوانگەی ئایندە بینیی یۆتۆپیانەوە بریتییە لە نومایشکردنی ئیرادەی لەدایکبوونەوە و بەردەوامی و خۆنوێکردنەوەی نەتەوەییمان.

بەڵایەکدا ئەنفال تراژیدیایەکە ژیانی قوربانییەکانی شێواندووە و بێنرخترین بەهای مرۆڤانەی پێبەخشیون، کە یاد کردنەوەی ئەم کارساتە ماندوبوونێکی ڕۆحی و دەروونییە بۆ هەموومان. وەلێ بەڵایەکی دیکەدا، ئەنفال ئەو ڕووداوەیە کە ناهێڵێت ئێمە لە جوغزی بەرتەسکی ناوچەگەرایی و بنەماڵەخوازی و دواجار ئایدیۆلۆژی و حیزبسالاریدا مێنینەوە و گرێماندەداتەوە بە ژیانێکی هاوبەشەوە کە تەنیا بە پێکەوەبوونی ئێمە وەك ئەندامانی کۆمەڵگایەك، مەیسەر دەبێت و لێرەشدا وزەی دروستبوونەوەی ئیرادەیە کمان پێدەبەخشێت کە داهاتووی خۆمانی لەسەرەوە بەنده. کەواتە لە بنەمادا ئەنفال وێڕای هەموو ڕەهەندەکانی، پەیامێکیشە داوای تێڕوانینێکی دیکەمان لێدەکات بۆ مێژوو. ڕووداوێکمان بۆ دەگێڕێتەوە کە دەبێت بەڵگەنامەکانی تۆمار بکەین و لە ئەزموونەکانیەوە دەرس وەربگرین، کەئەمەش خۆیندنەوەی مێژوو بە ئاراستەی ڕابردوودا دەگەیەنێت و دەکرێ ئەمە لە ناو زانکۆ و بنکەکانی لێکۆڵینەودا ئەنجامبدرێت و بە پلەی یەکەم کاری پسپۆڕەکان بێت. لەلایەکی دیکەوە ئەنفال سەرەتایەکمان دەخاتە بەردەم بۆ دروستکردنی مێژوویەکی هاوبەش بە ڕۆحێکی یەکگرتووانەتر و فراوانتردە، بەبێ ئەوەی بەهاکانی کوردبوونمان بچووك بکەینەوە بۆ سەر ئاستی ئەو بەهایانەی حیزب و گوتاری بااڵدەستی ئایدیۆلۆژی بۆمان دەستنیشان دەکەن..

ئەنفال و خۆناسین :

مرۆڤ بە سروشتی خۆی لە دوای هەموو نشوستی و هەرەسێکی تاکەکەسیانەش، دەست دەکا بە جۆرێ لە خۆناسین و پێداچوونەوە بەهەموو ئەو وێستگایانەی ڕابردوودا، کە بەو هەرەسەیان گەیاندووە. شکستهێنان دوای ئەوەی لە دۆخێکی هەستیارانەدا ڕامانەدگرێت و لەڕووی دەروونییەوە بۆ ماوەیەك دەمانهارێت، وەلێ پاشان بەکپبوونەوەی حاڵەتە دەروونییەکان و ئیعتیرافکردن بەوەی شکستمان هێناوە، دەچینە دۆخێکی عەقڵانیترەوە، کە تیایدا گومان و پرسیارەکان دەستپێدەکەن. دەشێت هەمان ڕەوەند سەبارەت بە تێکشکانە کۆمەڵییەکانیش هەر ڕاست بێت: بۆی هەیە کۆمەڵێك، گەلێك یان هاوولاتیانی وڵاتێك، لە دوای تەکانێکی هەژێنەر، لەپاش زوڵمێکی سەپاو یاخود هەرەسێکی تراژیدی بۆماوەیەك لەناو دەریای ئازار و خەمدا گێنگڵ بدەن و تەنانەت چێژ لە بەقوربانیبوون و بە قوربانی پیشاندانی خۆشیان لەبەردەم جیهاندا، وەربگرن و لەو ڕێگەیەشەوە بتوانن بەزەیی ئەوانیتر بەلای خۆیاندا ڕابکێشن. بەڵام مرۆڤ سروشتێکی هەیە کە ڕێگەی پێنادات بەهێڵێ بۆ هەمیشە ببێتە شوێنبەزەیی ئەوانیتر، چونکە ئەمە بە جۆرێکی دیکە لە کۆیلەیی دەزانێت و نایەوێت بەردەوام لەبەردەم نیگای ئەویتردا وەك کائینێك خۆی پیشانبدات کە شایانی بەزەیی پێداهاتنەوەیە. لێرەدایە کە عیززەتی نەفس و گەوەریی مرۆڤ بێدار دەبێتەوە و بەرگریی دەکا لەوەی ببێتە کۆیلەیەکی شوێنبەزەیی. ئەم ساتەوەختە هاوشانە بە هەوڵدان بۆ دروستکردنەوەی وره و متمانە بەخۆکردن و لەوێشەوە عەودالبوون بەدوای پێناسەکردنەوەی خۆمان و گۆڕینی ئەو چوارچێوەیەی قەیران و تێکشکانەکان بۆیان دەستنیشان کردبووین.

سەبارەت بە ئێمەی کورد، ئەوە حەقیقەتێکە کە لەو چەند ساڵەی ڕابردوودا و دوای ئەو هەموو غەدرە گەورانەی لەخۆمان و کۆمەڵگاکەمان کران، کاراکتەری سوالکەرێکمان بەخۆمان بەخشی، کە سوالی سۆز و بەزەییمان دەکرد. ئەوەی ئێمە بەرگەیمانگرت هەرتەنیا غەدرێك نەبوو کە هێزە دەرەکییەکان و بێدەنگیی نێونەتەوەیی سەپاندبوویان، بەڵکو تازاری ئەو غەدرە چەند قات زیاتر دەبوو کاتێك بینیمان هێزە ناوخۆییەکانیش دەستی غەدر بۆ تەبایی کۆمەڵایەتیمان ڕادەکێشن. بەڕاستی ئێمە میللەتێکین ئەگەر ژیانی خۆمان بۆ بکەنە فیلمێك، کەسمان توانامان نیە تا کۆتایی بەدیارییەوە دابنیشین. لەهەمان کاتیشدا ئەو ئەزموونە تەڵخانەی مێژوو، هاوشان بە هەندێ دەستکەوتی گرنگ و پێکەوەنانی جۆرێك لە ئیدارەی سیاسی تایبەت، کە هێشتاش چارەنوسی ڕوون نیە، هانیانداین بۆ خۆپێناسەکردنەوەیەکی دیکە و هەوڵدان بۆ کرینەوەی گەورەییمان. لێرەدایە کە ڕەهەندی تراژیدیانەی مێژوو، دەبێتە سەرەتایەك بۆ بەخۆداچوونەوە و چاوگێڕانەوە بەهەموو ئەو دۆخانەدا کە بە تراژیدیایان گەیاندین. ئەوسەرەتایە لە ڕۆح و ناخی هەر یەکێکمانەوە دەستپێدەکات و پرۆژەیەکی تاکەکەسییە بۆ خۆبەستنەوەمان بە گرووپێکی گەورەتر لە خۆمان کە بەردەوام مەترسیی هەڵوەشانەوەی لەسەرە. لەوێدایە ئێمە فێری دەرسێکی مێژوویی دەبین و بە خۆمان دەڵێین: دواجار ئەنفال وەك تراژیدیایەك خاڵی بەستنەوەی منە بە هەموو ئەو کەسانەی لە ئاستی پراکتیکی و ئایدیۆلۆژیدا ڕۆژانە ململانێیان لەگەڵ دەکەم. ئەنفال ئەو پنتەیە کە دەمبەستێت بە ژیانێکی هاوبەشەوە کە ناتوانم لە ئاستیدا کەمتەرخەم و بێمویالات بم. ئەنفال بەهایەکی هاوبەشە کە بۆم نیە بێحورمەتی پێبکەم، ئەنفال بەستنەوەی ئەخلاقیانەی منە بە ئەوانیترەوە، کە ناتوانم لە ئاستیاندا خۆم بە بەرپرسیار نەزانم. ئەنفال پەیمانێکی تاکەکەسیانەی منە لەگەڵ هەموو تاکەکەسەکانی دیکەی کۆمەڵگادا، بۆ دروستکردنی مێژوویەکی غەیرە شەخسی و ئەنفال دەستهەڵگرتنی هەنووکەیی منە لە بەرژەوەندیە تایبەتییەکانم لە پێناوی پاراستنی بەرژەوەندییە بە کۆمەڵییەکاندا.

بەم مانایە قسەکردن لەسەر ساتەوەختی ئەنفال هەرتەنیا بەشداریکردن و هاوەدەردی ئێمە نیە لەگەڵ یەکدیدا، بەڵکو تازەکردنەوەی پەیمانیشە بۆ یەکتر. لێرەشەوە ئێمە پێویستیمان بە میتۆدێکی دیکەی تێگەیشتن لە مێژوو هەیە کە تراژیدیاکانمان بکاتە خاڵی دەستپێکردنەوە و خۆئامادەکردن بۆ ژیانێکی ئەخلاقیانەتر و مرۆڤانەتر، کە تیایدا لێبوورەیی نەتەوەیی ببێتە خاڵی ڕزگاربوونمان لەهەموو ئەو بەدگومانیانەی کەلتووری سیاسی خستییە ڕۆح و جیهانبینیمانەوە. لێرەشەوە ئەنفال وەك تەماشاکردنی ئەو تراژیدیایەی لێدێت کە هەم تیایدا فرمێسك بۆ بەناهەق کوژرانی خۆمان دەڕێژین و هەم تیایدا پاکژ دەبینەوە و ئەمەش دەبێتە سەرەتایەك بۆ پاکژبوونەوەشمان لەئاست یەکتردا.

ئەنفال و لێبووردەیی:

قسەکردن لەسەر ڕەهەندی یۆتۆپیانەی ئەنفال وەك تراژیدیایەکی نەتەوەیی، بەبێ قسەکردن لەسەر پاکژبوونەوەی ئێمەی ناکۆك، واتە بەبێ قسەکردن لەسەر لێبووردەیی ئێمە لەئاست یەکتردا، مانای نابێت. ئەمەش ئیمکانێکی دیکەیە تراژیدیای ئەنفال دەیخاتە بەردەستمان بۆ بەردەوامی و خۆنەدۆڕاندنی یەکجارەکی لەناو ئەگەرەکانی مێژووداا. لەهەناوی هەموو تراژیدیایەکی بە کۆمەڵیدا جۆرێك لە بانگهێشتن هەیە بۆ نزیکبوونەوە لەیەکتر، هەروەك چۆن لە هەناوی هەموو ناتەبایەکی شەخسیدا ئیمکانێك هەیە بۆ ئاشتبوونەوە و قەبوڵکردنی قسەی کەسانی ناوڕێکەر. ڕاستە ئێمە لە کۆمەڵگایەکی تەقلیدیدا دەژین کە زۆرجار ناکۆکیەکان بە دوژمنایەتی خوێنی و تۆڵەسەندنەوە دەگەن، بەڵام میکانیزمی ئاشتبوونەوە لە ڕێگەی ناوبژیکردنەوە، خەسڵەتێکی زیندووی ئەم کۆمەڵگایە بووە. ناوبژیکردن گەرانتێکە بۆ ئەوەی هەموو ناکۆکیەکان بە پلەی تەقینەوە نەگەن و ئەگەر بەو ئاستەش گەیشتن ئەوە بواری ئاشتبوونەوە نەبەسترێ. وەلێ ئەو ئیمکانەی تراژیدیا گەورەکان دەیخەنە بەردەم ئەندامانی کۆمەڵگایەك بۆ ئاشتبوونەوە، بریتییە لە بانگهێشتنی یەکبەیەکی تاکەکان بۆ دەستهەڵگرتن لەهەموو ئەو ململانێ و بەرژەوەندیانەی ناسنامەی تاکەکەسیی خۆیانیان لەسەرەوە بیناکردوون، لە پێناوی بیناکردنی ناسنامەیەکی گشتیتر و بەرفراوانتردا. ئەم دۆخەش هیچ نیە لە بانگهێشتن بۆ لێبووردەیی و ئاشتبوونەوەی گشتی زیاتر.

هاوەدەردیی هاوکاتیانەی ئێمە هەموومان لەگەڵ قوربانیەکاندا، هیچ نیە لە دەستهەڵگرتنی ئێمە زیاتر لە ناکۆکی و ململانێکانمان لەگەڵ یەکتردا. بە پێوەوستانی هاوکاتیی ئێمە لە بێدەنگیدا و لە پێناوی گیانی شەهیدەکاندا، چاوپۆشینی ئێمەیە لە شەڕە دەنگەکانمان لەگەڵ یەکتر و یەکریزیمانە لەگەنار یەکتردە. یاد کردنەوە و بەقسەهاتنی هەموومان لەهەر شوێنێك کەهەین، لەسەر ماف و چارەنووسی پاکتاوکراو و کەسوکارەکانیان، جۆرێکە لە گفتوگۆی هاوبەشی ئێمە پێکەوە، کۆکردنەوەی یارمەتی و کردنەوەی سندووقی هاوبەش بۆ دەستگیرۆییکردنی کەسوکاری قوربانیەکان، لەهەمان کاتیشدا گرتنەبەری ڕێگاچارەیەکی هاوبەشی ئێمەیە بۆ ڕاییکردنی کێشە کانی ئەوان. تەحەددای شەرمنی حیزبە سیاسیەکان لەئاست تاوانباراندا، چ بە قسەکردن بێت لەسەر جۆری تاوانەکان، خستنە ڕووی بەڵگەنامەکان و چ بە بەستنی کۆنفرانس و ئاوەڵاکردنی کەناڵەکانی ڕاگەیاندن بێت بە ڕووی قوربانیەکان و پسپۆڕ و شارەزاکاندا، چ بە هەڵبژاردنی کات و ڕۆژی هاوبەشی یاد کردنەوەکان بێت، جۆرێکی دیکەی هاوپەیمانێتی ئەوانە لەئاست تراژیدیایەکدا کە ناتوانن ڕەنگوبۆی تایبەت بە ئایدیۆلۆژیای خۆیانی بدەنێ. من پێمواییە لەسەر ئەم نموونانەوەیە دەتوانین باس لە تراژیدیا بکەین وەك ڕێگایەك بەرەو لێبووردەیی و ئاشتبوونەوە. بێگومان هەموو ئەمانەش لە خزمەتی قووڵکردنەوەی ڕەهەندی ئینسانیانەی کێشەیەکدان کە کێشەی مرۆڤی کوردەو هەر ئەمانەش بەڵگەن لەسەر ئەوەی کە شێوازی خەباتکردنی ئەم مرۆڤە بۆ بەدەستهێنانی مافەکانی خۆی، نەچۆتە چوارچێوەیەکی دڕندانە و تیرۆریستانەوە، وەك هەندێ لە دراوسێ نەیارەکانمان و هاوکارەکانیان بانگەشەی بۆ دەکەن. تراژیدیا چەندە تازارمان دەدات، ئەوەندەش ناسکمان دەکاتەوە و ڕۆحێکی منداڵانەمان بەبەردا دەکاتەوە. منداڵییش پڕە لە حەزی گەورەبوون، پڕە لە لێبووردەیی و لێوانلێوە لە ئاشتی و پرسیارکردن..

هەولێر: 2002/4/17